

УДК 340.13:347.471

Сергій Миколайович ГУСАРОВ,

доктор юридичних наук, професор,

член-кореспондент Національної академії правових наук України,

заслужений юрист України,

професор кафедри адміністративного права та процесу факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8136-0694>

СУЧАСНИЙ СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ОФІЦЕРІВ ГРОМАДИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Із моменту створення Національної поліції України та перманентного реформування системи МВС України було зроблено ряд важливих кроків у напрямку приведення організаційної структури та правового статусу Національної поліції у відповідність до європейських стандартів і норм, прийнято у зв'язку з цим велику кількість підзаконних нормативно-правових актів. Утім, пріоритетним напрямком роботи української поліції залишається служіння інтересам і потребам суспільства та держави [1, с. 9].

Із метою запобігання та припинення адміністративних правопорушень і злочинів, захисту життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, керуючись Законом України «Про Національну поліцію», ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2], Указом Президента «Про заходи щодо забезпечення особистої безпеки громадян та протидії злочинності» з травня 2019 року в Україні (Волинській, Дніпропетровській, Кіровоградській, Рівненській, Харківській, Хмельницькій та Черкаській областях) започатковано Всеукраїнський проєкт «Поліцейський офіцер громади». Цей пілотний проєкт спрямований не тільки на поліпшення взаємодії органів охорони правопорядку з окремими громадянами, місцевими органами державної влади та місцевого самоврядування, але й на сприйняття суспільством Національної поліції України в невеликих містах і селах, надання можливості громадянам, які проживають у віддаленій місцевості, отримувати якісні поліцейські послуги, а також удосконалення поліцейської діяльності.

У рамках подальшого проведення реформ у Національній поліції України на початку 2020 року Національна поліція перейшла до активної фази реалізації цього нового проєкту. Сьогодні він успішно реалізується в 16 областях України, де несуть службу 444 поліцейські у 273 громадах. Як зазначив міністр внутрішніх справ України Арсен Аваков, «... даний проєкт стане новим рівнем надання якісних поліцейських послуг та системи захисту. Офіцер поліції доступний для населення, тому що постійно знаходиться поруч із людьми. В решті решт, кожен українець у самому найвіддаленішому селі буде почувати себе у безпеці [3]».

Таким чином, в процесі успішної реалізації проєкту «Поліцейський офіцер громади» по всій території держави кожна територіальна громада забезпечується окремим офіцером поліції, який буде опікуватися проблемами громади, адже він не тільки працюватиме в цій громаді, але й житиме там. А отже, всі жителі громади його добре знають, звертаються до нього з усіх питань безпеки. У свою чергу, поліцейський несе персональну відповідальність за прийняті ним рішення перед кожним громадянином на території обслуговуваної ним громади.

Слід зазначити, що поліцейський офіцер громади – це співробітник Національної поліції, орієнтований на оперативне вирішення проблем щодо забезпечення належної

безпеки саме своєї територіальної громади. Поліцейський офіцер громади не муніципальний поліцейський, він залишається у штаті місцевого органу поліції, який контролює законність прийнятих ним рішень. Він має право на матеріальне і фінансове забезпечення, соціальні гарантії та пільги, як і решта поліцейських, згідно із Законом України «Про Національну поліцію» та іншими законодавчими актами України. Однак є і певна особливість. Поліцейський офіцер громади синтезує в своїй діяльності функції дільничного офіцера поліції та поліцейського патрульної поліції. Водночас він підзвітний громаді щодо забезпечення її безпеки. Для постійної присутності поліцейського офіцера громади на території об'єднаної територіальної громади (далі – ОТГ) облаштовується службове приміщення, що належить громаді. Крім того, Національна поліція України забезпечує його одностроєм, табельною зброєю, спеціальними засобами, нагрудною камерою та планшетом. Національна поліція України також може забезпечити поліцейського офіцера громади обладнанням службовим автомобілем (залежить від фінансування).

Флагманом першопочаткової підготовки та навчання поліцейських офіцерів для органів Національної поліції став Харківський національний університет внутрішніх справ, на базі якого відбувся перший випуск поліцейських офіцерів громади. У реалізації проєкту «Поліцейський офіцер громади» були задіяні кращі викладачі університету і тренери. Протягом 2,5 місяців 84 слухачі, які прибули з різних підрозділів головних управлінь Національної поліції та управлінь патрульної поліції ДПП Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Закарпатської, Сумської, Івано-Франківської, Львівської, Миколаївської та Харківської областей, отримували теоретичні знання із загальноправових дисциплін, домедичної, тактико-спеціальної та вогневої підготовки, поліпшували практичні навички керування автотранспортом тощо, які стануть їм у нагоді у подальшій професійній діяльності. Зазначимо, що майбутні поліцейські офіцери громади пройшли посилений курс першопочаткової підготовки, здійснюючи навчання за програмою спеціалізації дільничних офіцерів поліції, закріплених за поліцейськими дільницями в об'єднаних територіальних громадах, та згідно зі штатним розписом перебуваючи на посадах дільничного офіцера поліції або старшого дільничного офіцера поліції у відповідних територіальних (відокремлених) підрозділах поліції. Курси проходили за підтримки координаторів (експертів) із професійного навчання міжнародної програми ICITAP (Міжнародної програми підвищення кваліфікації для органів кримінального розслідування Департаменту юстиції США).

Слід звернути увагу на те, що в основу реалізації нової Програми курсу підготовки поліцейських офіцерів громади покладено принцип об'єднання зусиль органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів, підприємств, організацій та установ різних форм власності, громадськості для забезпечення охорони громадського порядку та профілактики злочинності. У такому вигляді впроваджується зовсім новий формат роботи дільничного офіцера поліції, який передбачає його постійну присутність на території ОТГ, більш тісну співпрацю з населенням та керівництвом ОТГ, підзвітність ОТГ і додаткові функції (більший акцент – на попередженні правопорушень, оформлення адміністративних матеріалів за порушення ПДР, частковій передачі функцій дозвільної системи).

Поліцейські, які беруть участь у проєкті, здійснюють свою службову діяльність відповідно до Конституції України, законів України «Про Національну поліцію», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк», «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», Наказу Міністерства внутрішніх справ України від 28.07.2017 № 650 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції» [4] та інших актів законодавства України, нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України.

Проте цей проєкт має як позитивні моменти, так і негативні. Мова йде про відсутність належного нормативного забезпечення функціонування новоствореного підрозділу поліції. Так, у головному відомчому документі – Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції – немає жодного слова про поліцейських офіцерів громади. Отже, вони мають такі ж самі права та обов'язки, як і дільничні офіцери поліції, які підпорядковуються начальнику відповідного відділення поліції. І важливо пам'ятати, що поліцейський офіцер громади: на місці виконує функції, власне, дільничного, забезпечує дотримання громадянами вимог дозвільної системи (з питань зберігання мисливської, газової зброї) та дублює повноваження ювенального інспектора; повинен реагувати на виклики та звернення громадян, а з 1 липня 2020 року – ще й готувати матеріали для розгляду справ судами в рамках досудової підготовки матеріалів щодо скоєних кримінальних вчинків.

Як бачимо, незважаючи на те, що роль поліцейських офіцерів громади суттєво відрізняється від функцій колишніх дільничних інспекторів міліції та нинішніх дільничних офіцерів поліції, спеціальної відомчої нормативної бази (окремого підзаконного нормативного акта), яка б регулювала діяльність новостворюваної правоохоронної інституції, наразі немає.

Також залишаються відкритими питання: як саме поліцейські офіцери громади працюватимуть у територіальних громадах? на яких засадах вони співпрацюватимуть з органами місцевого самоврядування? як забезпечуватимуться житлом та службовими приміщеннями? У цій ситуації виникає потреба в удосконаленні нормативно-правової бази, якою слід врегулювати організацію, діяльність і повноваження поліцейських офіцерів громади.

З огляду на необхідність узгоджувати цілу низку нюансів з територіальними громадами, вочевидь, слід прийняти окремий відомчий документ МВС України або Національної поліції, який би детально регламентував організацію та діяльність поліцейських офіцерів громади. Можливо, є потреба в розробці відповідного міжгалузевого нормативного регулювання.

Висновок. Із наведеного вище можна зробити певні висновки.

По-перше, проєкт «Поліцейський офіцер громади» є перспективним, адже позитивні результати функціонування поліцейських офіцерів громади, з одного боку, сприятимуть налагодженню тісної взаємодії поліцейського з об'єднаною територіальною громадою, реалізації її потреб в усіх регіонах України, а з іншого – позитивно впливатиме на рівень довіри населення до поліції та підвищення ефективності поліцейської діяльності в цілому.

По-друге, візьмемо до уваги і той факт, що успішність реалізації проєкту «Дільничний офіцер поліції», як і інших проєктів, які зараз упроваджуються Національною поліцією спільно з МВС України, залежить від багатьох факторів, основними з яких є: швидке прийняття окремого нормативного акта, який би належним чином урегулював правовий статус та напрямки діяльності дільничних офіцерів поліції; вдосконалення діючого механізму нормативно-правового забезпечення функціонування органів (підрозділів) Національної поліції України відповідно до вимог суспільства та реалій сьогодення; поліпшення системи відбору на службу в поліцію, підготовки висококваліфікованих кадрів для підрозділів поліції превентивної діяльності, які стануть професіоналами своєї справи, працюючи у громадах.

Список бібліографічних посилань

1. Закон України «Про Національну поліцію»: наук.-практ. комент. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; за заг. ред. В. В. Сокурєнка; О. І. Безпалова, К. Ю. Мельник, О. О. Юхно та ін.; передм. В. В. Сокурєнка. Харків, 2016. 408 с.

2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (дата звернення: 07.02.2021).

3. Крістіна Квін та Аваков обговорили проєкт «Поліцейський офіцер громад» // LB.ua : сайт. URL: https://lb.ua/pravo/2021/02/10/477325_kristina_kvin_avakov_obgovorili.html (дата звернення: 07.02.2021).

4. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції : Наказ МВС України від 28.07.2017 № 650 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17>.

Одержано 09.02.2021